Ч. 302 (13.501). Львів, середа 15. листопада 1933. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

40 міліонів за Гітлером.

З приводу вчорашніх виборів у Німеччині.

Львів, 13. листопада 1933.

Вчорашніх виборів до німецького парляменту — парляментарними виборами безумовно назвати не можна: адже не було там між ким вибирати, адже виборець взагалі не мав перед собою ніякої дилеми, куди він має рішитися і на яку листу віддати свій голос.

У вчорашніх німецьких виборах істнувала лише одна листа правлячої націонал-соціялістичної партії і лише виборчі картки за тою листою були важні. Таким робом виборець міг щонайвище задемонструвати свою партійно-політичну відрубність або зовсім не голосуючи або кидаючи білу картку. Офіціяльний комунікат каже, що на 44.850.000 управнених до голосування голосувало 43.007.577 осіб, з того на гітлерівську листу впало 39.655.288 голосів (92.2 відс.); неважних (противників режіму) голосів — 3,352.289 (7.8 відс.). Одночасно з голосуванням на листу гітлерівських кандидатів до райхстагу йшло засадниче голосування за чи проти закордонно-політичної політики уряду. При тому плебісциті 43.464.420 осіб сказало „так" (93.4 відс.) і 2.055.364 (4.4 відс.) „ні". Виходить із тих цифр, що ті своєрідні вибори, хоч не були виборами, виконали вповні те завдання, яке мали на увазі німецькі правителі: стали маніфестацією сили і впливів націонал-соціялістичної влади в німецькому народі.

Не може бути ніякого сумніву, що вчора в Німеччині не було тієї атмосфери повної свободи для вияву своїх політичних переконань, яка бувала в тій державі раньше, коли при владі стояли визнавці демократії і політичного лібералізму. А проте мабуть так само скептично треба поставитись до того крику, що напевне зніметься по всій ворожій німцям і гітлерівцям світовій пресі: що німецькі громадяни йшли до виборів і віддавали свої голоси виключно під натиском. Твердити так може лише той, хто не знає німецької психіки і має теж зовсім фальшиве поняття про справжні відносини в гітлерівській Німеччині. Велика частина громадян може себе там почувати пригніченою, стероризованою і чимало їх може справді пішло до виборчої урни з мотивів чисто особистого опортунізму. Але сорок міліонів людей того зробити не могло! Коли сорок міліонів людей сказало „так" — то це значить зовсім щось інше, ніж терор влади: це означає справжню силу режіму, яка спирається не лише на оплачуваному з державної скарбниці військово-поліційному апараті, але й таких вартостях, що їх признає і їх апробує величезна більшість народу!

Чи можна пояснити собі самим терором таке явище, що прецінь ще в березні ц. р. було в Німеччині 7 міліонів соціял-демократів, 4 і пів міліонів катол. центру, та що націонал-соціялісти зібрали тоді разом з німецькими націоналами Гугенберга ледви 52 відсотки всіх голосів, — — а нині лише три міліони людей заявляється проти режіму?! Цей факт безперечно свідчить про справжній розвал старих німецьких партій, про величезне пересунення в світогляді й величезну переоцінку вартостей, що зайшла в Німеччині за останнього пів року.

До побіди гітлерівської влади причинилося чимало гасло, під яким вона йшла до них. Райхстаг розвязано і розписано нові вибори та плебісцит у безпосередньому звязку з виступом Німеччини з Ліги Націй після невдачі конференції розброєння. „Рівноправність" — це таке гасло, яке не може не промовити до кожного німця без огляду на його політичні погляди і симпатії. Соціялісти й комуністи взивали до бойкоту виборів та до голосування „ні" у плебісциті; вони справді зібрали ок. 3 міліони своїх прихильників, найвідважніших противників режіму. Але яке страшно бідне це число на порівнюючій цифровій табелі висліду голосування!

Практичних наслідків ті вибори не матимуть ніяких або майже ніяких. Вони скріплять авторитет Гітлера внутрі і може скажуть поважніше ставитись до його уряду чужинецькому світові. Наскільки вдасться Гітлерові використати ті вибори для проломання муру недовіря й ізоляції, що ділить нині Німеччину від зовнішнього світа, — це вже справа хисту німецької політики і німецької дипльоматії.

Виборча ординація до міських рад.

Розписання виборів.

На просторі Східньої Галичини розписала влада вибори до багатьох міських рад, а голосування відбудеться тамже в дні 10. грудня ц. р. В інших містах і місточках Галичини відбудуться вибори до міських рад у найближчому часі. Таким чином ми є на передодні виборів до міської самоуправи.

Виборча ординація.

Загальні постанови про спосіб вибирання до міських рад містяться у законі з дня 23. березня 1933 р. про частинну зміну устрою територіяльної самоуправи. Крім цього міністер внутрішніх справ видав дня 20. жовтня 1933 р. окремий розпорядок про виборчий реґулямін до міських рад у воєвідствах краківському, львівському, станиславівському і тернопільському, щоби зміркувати, які вигляди має українське населення міст при цих самоуправних виборах, познайомлю українське громадянство з постановами виборчої ординації.

Всюди там, де покликуватися буду на параграфи без ближчого пояснення, то буде це відноситися до розпорядку міністра про виборчий реґулямін, а там де буду покликуватися на артикули, то це буде відноситися до закону про частинну зміну устрою територіяльної самоуправи.

Подвійні речинці.

Виборча ординація подає подвійні речинці для поодиноких виборчих чинностей. Ті подвійні речинці належить розуміти в цей спосіб, що менше число означує речинець для міст до 15.000 мешканців, а більше число речинець для міст понад 15.000 мешканців. Наприклад, виложення виборчих списків у містах, які мають понад 15.000 мешканців має наступити 26-го дня від розписання виборів, а в містах понижче 15.000 мешканців 16-го дня.

Загальна характеристика виборчої ординації.

Вибори до міських рад відбуваються на основі загальної, рівної, тайної і безпосередньої системи голосування та пропорціонального поділу мандатів (§ 2 (1).

Хто має право вибирання?

Право вибирати міських радних прислугує кожному польському горожанинові без ріжниці полу, який:

а) укінчив до дня розписання виборів 24 р. життя;

б) щонайменше від року, числячи взад від дня розписання виборів, мешкає на території того міста, у якому відбуваються вибори до міської ради;

в) не втратив права вибирання до сойму по думці обовязуючих постанов.

Вимоги однорічного замешкання не відносяться:

а) до замешкалих на просторі міста власників або посідачів, положених у тому місті нерухомостей;

б) до державних службовиків, службовиків державних підприємств і монополів, службовиків територіяльної і господарської самоуправи, світського і монашого духовенства та заводових військових у чинній службі, як також членів родин вище означених осіб, коли ці особи мешкали на просторі відносного міста перед днем розписання виборів. При устійнюванні факту замешкання пристосовується постанови про евіденцію і контролю руху населення.

Заваги.

Однорічне замешкання доказується потвердженням замельдовання.

Право вибирання прислугує почесним горожанам даного міста і їх не обовязує вимога однорічного замешкання.

Право вибирання припиняється для осіб на час карного поступування у справах за злочини, за які по думці арт. 47 § 1. карного кодексу суд орікає утрату публичних і горожанських прав, а то від хвилі розпочаття судового слідства, а в карному поступуванні без слідства від хвилини доручення акту обвинувачення. Право вибирання не прислугує непрофесійним військовим у чинній службі (арт. 3) 4—6) Право вибирання можна виконати тільки особисто (§ 2. (2).

Хто може бути вибраним радним?

Вибраним до міської ради може бути кожний польський горожанин без ріжниці полу, який до дня розписання виборів скінчив 30 літ життя, має право вибирання в якійнебудь виборчій окрузі відносного міста та володіє польською мовою у слові і письмі (§ 3 (2). Не можна вибирати до міських рад остаючих у чинній службі військових, службовиків староства і воєвідства, службовиків повітових виділів, службовиків державної поліції і граничної сторожі (арт. 5 (1).

Заувага.

Міністер внутрішніх справ розпорядком з 17. жовтня 1933. постановив, що на 5 літ припиняється постанову про володіння польською мовою в слові і письмі на просторі волинського і поліського воєвідства. Українське населення мусить домагатися, щоби у Східній Галичині та постанова теж обовязувала. По виборах слід зібрати матеріяли, які влада пристосовує в практиці постанову про володіння польською мовою до українських радних.

Поділ на виборчі округи.

Місто, що числить до 5.000 мешканців може творити одну виборчу округу, або бути поділене на відповідну кількість виборчих округ. Територію міст, що числять понад 5.000 мешканців повітове староство — при невиділених з повітової самоуправи містах, а воєвідство при виділених містах — поділить на відповідну кількість виборчих округ та устійнить для кожної округи в залежності від кількости її мешканців, кількість припадаючих на неї мандатів радних. На поодиноку виборчу округу не може припадати менше як 3 мандати. Виборчу округу можна поділити в міру потреби на обводи голосу-

вання, в цьому випадку виборець може викона-ти право голосування тільки в однім обводі. Кожна виборча округа та кожний обвід голосування, має творити одну територіяльну неперерділену цілість. Виборчі округи означується римськими числами, а обводи голосування арабськими для кожної округи окремо (§ 4).

Зауваги.

Українське населення по галицьких містах та місточках творить меншість у порівнанні до загалу населення. Тому-то від поділу на округи, які вибирають означену кількість радних, залежить кількість радних, яку українці виберуть при отсих виборах. Можна поділити місто на округи так штудерно, що українці не зможуть самостійно вибрати своїх радних. Місто Жовкву поділено на 5 виборчих округ. Поділ на округи переводить влада, не питаючися про волю населення. Наші політичні організації повинні доносити Народній Канцелярії, як відбувся поділ міст на виборчі округи, а матеріяли, зібрані відносно цілого краю, дадуть українським послам матеріял для використання в соймі.

В. Целевич.

Відозва Гітлера.

БЕРЛІН, 13. 11. ПАТ. У звязку з вислідом виборів канцлер Гітлер оголосив відозву до німецького народу, в якій висловлює подяку за історичний, єдиний у своїм роді виступ в інтересі правдивої любови мира і також в інтересі чести і вічних прав рівности Німеччини. Одночасно Гітлер звернувся до штурмівок і Штальгельму, підкреслюючи їхні заслуги для виборчого успіху та запевнюючи, що будучність признасть їм уратування батьківщини за велику заслугу.

Обвинувачують центрівців.

БЕРЛІН, 13. 11. ПАТ. Бюро Вольфа повідомляє, що до карної палати краєвого суду в Мінхені вплинуло обвинувачення за ошуканство проти визначних представників б. центрової партії, м. ін. бувшого канцлера Маркса, б. міністрів Бравнса і Штеґервальда та б. посла до райхстаґу Лямерса. Обвинувачення стоїть у звязку зі слідством проти католицького союзу, за якого визначнішими представниками влада розіслала стежні листи.

За правопорядок!

З приводу „вияснення" агенції „Wschód" у справі українського шкільництва.

Ще не затерлося у нас в памяти, як після ухвалення шкільного кресового lex Grabski польський дипльоматичний корпус представляв його в Женеві як доказ великої дбайливости тодішніх правлячих кол для національних меншин Польщі. Мовляв: „Дивіться, миж видали навіть окремий закон для збереження й поширення меншостевих шкіл. Треба тільки, щоби дотичні батьки заявили це шляхом плебісциту, а меншостеві школи запевнені!"

І багато зусиль коштувало це українську Парляментарну Репрезентацію, заки через своїх представників зуміла розвіяти в Женеві ту облудну леґенду тодішнього польського дипльоматичного корпусу і представити закон з 31. липня 1924 р. у правдивому світлі, себто: вже в самій структурі суперечний з обовязуючими міжнародніми договорами та самою польською конституцією і створений не на піддержку та розвиток меншостевого шкільництва, тільки — на його ліквідацію. — А коли до того плебісцитова практика (безчисленні й неймовірні надужиття і зловживання) та самовільне протизаконне вирішування вийшли далеко поза норми тогож „кресового" вже в самій основі тенденційного закону і меншостеве шкільництво у значній мірі зліквідовано, — то це дало привід представникові першого потравневого уряду б. міністрові освіти п. Суйковському зложити в соймі відповідну заяву.

Міністр Суйковський заявив, що закон Ґрабського треба знести, а на його місце завести в Польщі „швайцаризацію шкільництва" і таким чином положити край „найбільшій несправедливості". Слова п. міністра остали пустим звуком. Закон Ґрабського враз з усіми злученими з ним практиками і способами вирішувань остав незмінений до нині, а зміна наступила саме у відворотному напрямі, як це заповідав б. міністр Суйковський: витворений шкільним „кресовим" законом Ґрабського стан запетрифікував декрет Президента Річипосполитої з 29. листопада 1930 р. на протяг 7 літ!

А після 7 літ українські батьки в 1932 р. взяли знов масову участь у шкільному плебісциті за українською мовою навчання, таким чином запротестували проти істнуючого безправного стану та зажадали законно належних українських шкіл для українських дітей. Між тим і Найвищий Адміністраційний Трибунал видав 2. грудня 1932 р. присуд, що протизаконними були всі відмовні вирішення Шк. Кураторії і міністерства у випадках, коли поза важними деклараціями за українською мовою навчання остало 20 дітей, за яких ніхто не вносив ніяких декларацій. І здавалось би, що бодай цей останній шк. плебісцит буде вирішений по думці закону. Але ні! Тільки що в **жовтні 1933 р.** (отже майже рік, а точно **11 місяців після присуду** Найвищого Адм. Трибуналу!) заявив львівський шк. куратор Гадомський представникові Управи Рідної Школи, що в **майбутньому** не буде вже таких протизаконних вирішень. Та на цьому не кінець.

На наше оправдане домагання, щоби в наслідок **нормативного** присуду Н. А. Т. шкільна влада перевела **з уряду ревізію всіх своїх протизаконних вирішень** і згідно з вислідом шк. плебісциту перемінила дані польські чи утраквістичні школи на українські — появилося в польській пресі знамение вияснення агенції „Всхуд" від **міродайних** кол. Воно таке характеристичне, що мусимо зафіксувати його як документ незавидних сучасних відносин.

Передовсім з того вияснення довідуємося, що Львівська Шкільна Кураторія у висліді присуду Н. А. Т. вицофала біля 60 відмовних рішень, яких ще не подано до відома заінтересованих осіб, а тим самим вони не стали ще правосильні. Одначе про масову ревізію всіх відмовних рішень, виданих в **останньому** році (1933), нема мови, вона непередбачена і неможлива. Чому? — спитаєте зі здивуванням. — Бо „**кількість рішень** Львівської Шк. Кураторії про мову навчання в школах львівської шкільної округи **переступила 2.500!** Сумарична ревізія тих рішень є **неможлива з технічних оглядів**, а саме: **ізза великої скількости рішень** і з огляду на те, що така ревізія мусіла би обняти вже раз полагоджені справи".

Читаєш і з дива не можеш зійти, як могло появитися таке **вияснення міродайних** кол. Цеж фактично не вияснення — тільки **признання до того,** чого шкільна влада допустилася, нарушуючи закон.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З 15. ЛИСТОПАДА 1933.

МИХАЙЛО ОСТРОВЕРХА

Сонце на староримських фризах.

Вже в городах квітнуть далії і жоржина сонцем розливається.

Вже пригасли олеяндри.

Вже небо простягається ніжним тремтінням і хмари, коли заходить сонце, аж дудонять яскравістю.

А пальмам обчімхали вже знизу віття-віґльоги і вони гордо розгортаються зеленю до блакиті.

Вже водограї звинкіше бють, спадають, розливаються у широко розхилених очах осінніх просторів.

Вже й жінки прибрали свої очі далекотужним, осіннім небом.

Вже вулиці заметушилися, заповнилися, загарчали шаленим гоном авт. А ... вже скинули ясний, літній одяг.

Вже — осінь! Всюди осінь!

Прохолов уже Сципіонів город.

„Аппія Антіка радіє, що схотить смерк ... заведе розмову".

Осінь!

У тузі до неї ви можете підійти ближче до її очей. Її кіс, що промінням — як косами Магдалини в „Дорозі на Голгофту" в Сімоне Мартінія — стелаються у ваших грудях. Тоді ви займаєтеся на верх, на баню базиліки Петра.

*

Рим! Огой ясно-русявий Рим перед вашими очима. Замок Сант Анджельо, до якого, мов давній жерв, тягнеться від Ватикану попадвуличча доріжка, Пантеон зі своєю кремезною плоскобанною крівлею, розсівся, як важний велитень. Крилато біліє монумент Віктора Емануїла. Потужно сіріє Кольосей. Кипарисами цвеїться Палатин. Густо зелене Джанікольо. Гордо пинаються звіяння Кампідольо. Захоплено глядять на Рим три арки рінашіменту в Палаті Фарнезів. Остро стремлять у далині апостоли на базиліці Івана в Лятерані. А бані і дзвіниці сотень церков оживають цю русяву рівнину — місто Рим.

З бані Петра ви бачите й цілісіньку державу Місто Ватикан. Це: будова, надбудова, прибудова, добудова, забудова. І в цій збитій масі будинків, палат, каплиць чуєте віки: цеж від папи Миколи V. з XV. віку до сьогодні!

Нові будови: величній будинок ґовернатурату Ватикану, пінакотека образів, залізнича стація. До залізничої стації доступ зі світу зачинений величезною залізною бармою. Рейки ржаві, аж червоніють, тихо, ні душі: от ватиканські витребеньки, а не стація!

Усе місто-Ватикан, це безліч прегарних, чудових квітників, багато густої зелені кипарисів, піній, дубів, совливих пальм. Все це немов заслухане в шумі водограїв, що всяко тут бють. Між зеленю вються асфальтові шляхи. В місті — супокій: поволі киваються огородники, де-де мигне чорна ряса, то крикливо одягнутий папський воїн. Усі квітники також натхнено супокійні, принадливі. Не дивота, що ці квітники, такі солодко ритмічні: ні курей тут, ні дітей тут. А свиней — як і є — до квітників не пускають.

*

Корсом Умберта переливається народ. Прочани із усіх кінців світа, почуєте всякі мови: самі радієте, що є ще на світі побожні душі, які дають свою данину Богові, Італії і Ватиканові. І не диво, що в Італії під цю пору помічається деяка полекша від кризи: цеж бувають дні, що й двацять пять тисяч прочан хлине в Рим. Для вигоди прочан продовжено Святий Рік і Виставку Революції Фашизму.

Ось переходять прочани з Чехії. Чеська мова по рівному асфальті аж скаче. Між гуртом по європейськи вдягнутих чехів є й двоє словаків у народньому строї: він леґінь леґінський, а вона русявка, на виду здоровецька, під її ходою земля радіє. У нас деякі „політичні діячі" возять наших гуцулів, як баранів, на показ до Варшави, де Ґдині. Чехи проворніші: вони своїх баранів уже й за кордони возять на показ. Хитрий з біса народ! Тай чудові часи! Кожний має своїх баранів.

*

Корсом Умберта, через майдан Венеція і зупинітеся на розі напроти Палати Венеція — кузня долі сучасної Італії — там ближче до монументу Віктора Емануїла. На дворі пізний смерк. Притишено палають, згори прислонені, лямпи. Перед вами вулиця дель Імперо обабіч римські фора, статуї чотирьох імператорів — Цезара, Траяна, Августа, Нерви. Зелені городці, на яких пнуться півії. У глибині видніє Кольосей, праворуч від якого виринає верх Монте Каво в Апенінах. Ви і задивлені і заслухані в цю найкращу вулицю столиць Европи.

Пускаєтесь у глиб у напрямі Кольосею. По дорозі праворуч, на форо Цезара, стремлять коринтійські капітелі на знову оце тепер піднятих кольонах святині Венери. Ліворуч у зеленому світлі рефлекторів маячіє базар Траяна і його форо. Перед самим Кольосеєм праворуч гладко стелиться широка вулиця, що попід Константина тріюмфальну арку лучиться з відновленою, чи так просто перебудованою наново вулицею. У горішній частині арки, де радіє вечірнєповне небо, виринають у глибині темні, понурі велитністю терми Каракалія.

Арка Константина до недавна стояла більш метра нижче рівня вулиці: тепер вулицю зрівняли до порогу арки. Попід цю арку переходив маршал Бальбо, по повороті з ескадрою з Америки. Тоді тимчасово приготували арку до тріюмфу „маршала повітря". Тепер уже навсправжки приготовляють арку до тріюмфу. Хто переходитиме попід неї? О! Сталін напевно сюди не перейде! Европа ще дуже далека від смерку. Врешті, Сталін приготовляє собі зовсім іншу арку...

*

Рим із усіх столиць світу, найцінніша столиця: він ніколи вас не втомить. Перед вашими очима пересуваються віки старого Риму, феодального Риму. Рінашіменто лишає вам у душі стільки сонця, стільки щирости подиву, стільки чепурної простоти, що ви живете в якомусь добропогідному, вічно жевтеючому пестливому ...

А хтож тому винен, що шкільна влада, яка повинна стояти на сторожі закону, видала в 1933 році аж стільки протизаконних рішень, а зокрема таких, що суперечать навіть нормативному присудові Н. А. Т. з 1932 року!?

Якщо була **технічна змога** вирішувати **протизаконно,** то нехайже буде технічно можливо й привернути **правний стан!** Бож ніхто на світі не повірить у те, щоби якась державна влада з **технічних причин** (з причини навалу праці!) **не могла** свої безправні рішення змінити на зоконні!

Уявім собі, що когось засудили на 7 літ тюрми. Опісля показалося, що той засуд протизаконний, отже неважний і його скасували, заки засудженого дали до тюрми. Але на такій самій підставі засудили давніше ще й 1.000 чи більше інших і вони вже безвинно відбувають тюремну кару. Отже — річ ясна — в усіх таких анальогічних випадках мусить бути з уряду ревізія тих засудів і невинних треба випустити з тюрми на волю. Чи можна уявити собі таку ситуацію, що вони — хоча невинні — мусять відсидіти повних 7 літ у тюрмі, бо **ізза великої скількості** таких протизаконних випадків **технічно** не можна перевести сумаричної ревізії всіх безправних засудів?? — Очевидно трудно уявити собі, щоби щось подібного можливе було в правовій державі! А чейже ствердженими безправними рішеннями шкільних властей засуджено українські школи на 7 літ моральної тюрми аж до чергового шк. плебісциту! В якомуж світлі представляють себе шкільні власти перед власними горожанами і перед цілим культурним світом, коли заявляють, що ізза **технічних** причин (бо таких випадків **дуже багато!**) ревізія їхніх протизаконних вирішень неможлива!?... Звертаємо отсим увагу компетентних чинників на таке суперечне з законами становище „міродайних кол“.

Та якнебудь практично буде вирішена ця справа — **українські батьки не сміють ані на хвилю припиняти боротьби за українську школу** шляхом шкільних плебісцитів. І тому ні одна громада, ні один український батько чи мати не сміють відтягнутися від оголошеного шк. плебісциту в 1933 р. за українською мовою навчання там, де тільки є до того законні умовини. А **плебісцит переводити поголовно** і на всякий спосіб так, щоби поза внесеними шк. деклярациями за українською мовою навчання не осталось в громаді 20 дітей в шкільнім віці.

Офіціяльне сконстатування безправства шкільних властей — це безперечний і великий успіх плебісцитової акції українських батьків. Рішучою, енергічною і однодушною поставою мусимо довести ще до усунення тих безправств і привернення українського шкільництва!

строї. Дальше — бароко, яке тут не вражає розвуздавістю, зарозумілістю, як у Венеції. І врешті — повний життя сучасний Рим

Дух Риму, його багатої культури віків, просякає у душу мистця, як у спрагнену суху губку. Приходите до висновку, що молоді мистці, у грудях яких горить ота нестерпно палаюча божа іскра, які хотять свої пориви, мрії „*творити і створити*“, оформити, надати їм смілого, великого вільного лету, почути эту правдиву монументальність, ґрацію, силу, ніжність, — ті мистці мусять побувати в Римі. Архітектура старого Риму дасть сміливість у замислах мистця. У старих мозаїках, передовсім візантійської доби, у мініятурах — X., XI., XII. і рінашіменту — почує вглиблену гармонію, ритм її. Рінашіменто дасть смак, щиру простоту і ясність думки творити. Хочеться сказати: мистець ніколи не зніметься на мистецькі висоти, поки не побуде в Римі. Репродукції мистецьких творів і найкращі, це лиш репродукції. І дуже далекі від того, щоби могли передати душу твору Репродукція — це тінь передзахідного сонця.

Історик мистецтва з XVI. віку Дж. Вазарі, говорючи про архітекта раннього рінашіменто Брунеллеско і про його приятеля різьбара Донателла, коли то вони у двійку вибралися (біля 1404 до 1415 року) до Риму, каже, що в Римі Брунеллеско, „бачучи могутність будинків і святинь і їх досконалість, забуває про все; інколи, здавалося, що й про себе забував“.

Увійдіть до Пантеону і тоді згадаєте: всі ті чудові бані, що в XV. віку так щедро почали повставати, і якими ми так щиро захоплюємося, свій початок найшли тут: Брунеллеско, Браманте, Мікельанджельо не лиш захоплювалися Пантеоном — вони його й вивчали.

*

Сонце ліричним схилом заливає староримські фризи, що своєю багатою і божеською орнаментикою манять ваші очі.

Сонце ховтуситься ліниво, добре біля капітелів Пантеону, які своєю квітучістю шляхотно свою тінь залишать може п і віки в душу.

Рим, 7. жовтня 1933.

Важне для безробітних дівчат!

Виділ львівської Філії Союзу Українок, що пильно стежить за всіми проявами щоденного життя — прийшов до переконання, що серед нашого жіноцтва ручний домашній промисл лежить облогом, тоді, коли хапчиві чужинки через безробіття й крізу творять собі з домашнього промислу варстат праці й зарібку.

Від трьох сезонів всевладно панує мода на всілякого рода трикотарські вироби: светери, блюзки, жакети, камізельки, пуллювери, а також комірці, шалі, шапки і т. ін. Ростуть немов гриби по дощі крамниці з волічками, закладають трикотарські робітні, ведуть курси трикотарства, одначе дуже невеликий відсоток нашого жіноцтва грає в цій справі ролю продуцента чи ремісника. Наші жінки здебільша то консументи, які дорого платять за продукт, сумнівної вартости й дуже проблематичної краси. А стільки говорять про питомий українцям естетичний смак та вроджений хист до ріжного рода домашніх виробів, що часто-густо є мистецькими архитворами.

Виділ львівської Філії влаштовував уже кілька разів трикотарські курси й цим способом старався поширити цей промисл серед львівського жіноцтва. Одначе такі курси не давали змоги курсисткам повторити навчання трикотарства на провінції, що також зацікавилася цією справою. Тому й рішився виділ Філії влаштувати *Інструкторський курс трикотарства*, що має бути фаховою підготовкою для ведення подібних курсів по кружках чи філіях С. У. в цілому краю. Курс вестиме фахова дипльомована у Відні учителька п. Міка Бачинська-Зелева, іспитуватиме окрема комісія, яка після іспиту видає свідоцтво покінчення інструкторського курсу. Курс зачинається в дні 20. ц. м. й триватиме 6 тижнів. Оплата за курс 9 зол. місячно. Зголошення і вписи приймає філія Союзу Українок у Львові, Підвалля 7. І. пов. кожного понеділка і пятниці від год. 10—11.

Філії й Кружки С. У. висилайте своїх стипендисток на цей курс! Це Вам стократно оплатиться й матимете змогу за посередництвом практичних курсів зробити щось доброго для своїх членів та притягнути жіноцтво до жвавої організації! Із кожної Філії, чи Кружка хай прийде хоч одна курсистка!

ЗА ВИДІЛ ФІЛІЇ С. УКРАЇНОК У ЛЬВОВІ
К. Лукіяновичева, з. голови. *М. Мудрикова*, секр.

З життя православної церкви в Польщі.

Хто користає з анархії в правосл. церкві?

Митр. Денис у „безпорядочних церковних пошукуваннях“ українців добачує „невидиму, але досить виразну руку“ якихось людей, що радіють з церковної анархії Православія та їх використовують. Які це люди, він не говорить, але коментарем до його слів є митрополитальна преса, що без усякого застереження називає Ватикан. (Див. у „Слові“ ч. 79.: „Религіозная война на восточних кресах“.).

Ми не покликані виступати в ролі оборонців Ватикану, але ми обовязані боронити правду. Тому розкриємо правдивий стан річей. Смута й анархія в православній церкві не в інтересах Ватикану, навпаки для нього бажані організованість, обєднаність і солідарність православного сходу. Бо лише в тих умовах може найкраще здійснитися його бажання церковного зєднання всіх віруючих у Христа. Всі дотеперішні заходи Католицької Церкви над цим зєдиненням (почеваючи від перших часів роскolу) власне опиралися на засаді орґанізованости й єдности православного сходу, і коли всі ці заходи не дали відповідних наслідків, то лише тому, що на сході цієї єдности й орґанізованости не було, як і нині не має.

З другого боку, церковна анархія серед православних не бажана й не вигідна для Католицької Церкви ще із того погляду, що вона надзвичайно утруднює й ускладнює акцію церковного поєднання: зводить її не до порозуміння між Церквами, а властиво до місії, подібної до тої, яка істнує в країнах протестантських і позахристіянських. Для всякого мусить бути зрозумілим, що легше, вигідніше і продуктивніше порозумітися з гуртком осіб, що відповідає за маси, ніж з кожною особою з маси зокрема, яка репрезентує лише себе і, призвичаєна до анархії, не все відповідає за себе. Коли би Католицька Церква бажала використовувати анархію серед православних у Польщі, то досі вона пригорнулаб, здається до себе дуже багато. Поведення деяких духовних осіб, занархізованих відносинами у прав. церкві доказує, як мало можуть бути в церковному відношенні пожиточні особи, що виховалися в умовах безладдя й дезорґанізації.

Нарешті — і це може сама головна річ — найбільшою ідейною перешкодою до церковного зєднання з Католицькою Церквою є для православних справа про зверхність папи, бо виховані в дусі анархії й дезорґанізованости не розуміють цієї справи, а навпаки анархію вважають за свободу і вбачають у ній навіть божественну установу... Цієї перешкоди не булоб, колиб православний схід уявляв собою солідарно обєднану орґанізацію вірних.

Отже закид під адресою Католицької Церкви що вона прикладає свою руку до церковного безладдя серед православних, ставиться нерозумно й несумлінно, а для тих, що його ставлять, не робить високої чести. Коли хто бажає викрити, кому церковна анархія в Православній Церкві в Польщі на руку, „хто збирає овочі“ з анархічного поля, то радо йому служимо своїми виясненнями.

Передовсім — московське православне духовенство. Коли воно ще досі держиться на архиєрейських катедрах, консисторських стільцях та кращих парохіях; коли воно ще досі провадить свою працю в дусі небіжки Росії, то це належить завдячувати виключно анархії та відсутности орґанізованости православного населення. Будь останнє сконсолідоване, московське духовенство серед нього давно вже відійшло би до минулого, разом з російським царським урядом.

Разом з цим духовенством, користають з церковної анархії ще ті чинники, яким воно зобовязане своїми теперішніми становищами. Вони забезпечують зовнішню церковну єдність, піддержують авторитет цього духовенства і за це мають в ньому виконавця своєї волі. *Ант. Гірський.*

ПЕРЕМОГА БЕЗХРЕБЕТНОСТИ.

ШЛЯХ ДО „ПОВНОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТИ ВІДП. РЕДАКТОРА „ПЕРЕМОГИ“.

У нашій статті (див. 299 ч. „Діла“ з 12. листопада 1933) про новий суспільно-політичний двотижневик „Перемога“ написали ми, що п. Едвард Жарський, відповідальний редактор „Перемоги“, ставив перші кроки „на політичній арені“ тоді, коли всупереч постанові цілого українського студентства вписався на польський університет і стягнув на себе бойкот... Мабуть у відповідь на цю нашу замітку помістив п. Е. Жарський у 253 ч. „Нового Часу“ таку заяву:

> „До прилюдного відома. Деякі панови (!!) зі С. Т. „Україна“ і УНДО-ия намагаються „скомпромітувати“ мене перед українським загалом, витикаючи мені моє давноминуле (роки 1924—1926), що на їх думку відбирає мені **тепер** всяке право до громадського і суспільного життя та критики їхніх вчинків.
>
> Не намагаюся подавати „облегчуючих“ обставин моїх давноминулих поступків, бо цих панів не вважаю гідними до розглянення цеї справи.
>
> Дивує мене тільки це, що ці панови (!!) не в силі зрозуміти внутрішної переміни людини, що стремить (!) до кращого.
>
> Моєю гордістю є саме це, що я зумів піднестися з колишньої безхребетности до повної національної свідомости, себто відбути зовсім протилежний процес, як ті панови (!!), що тепер попри мене наступають. **Едвард Жарський**“

Отже, як бачимо з цієї „заяви“, наша замітка про п. Едварда Жарського у вищезгаданій статті вповні потверджується. Одначе дивно нам, що часи років 1924—1926 уважає він давноминулими часами. В такім разі могутній зрив з 1918 р. є для п. Жарського чимось таким далеким, як напр. доба фараонів... Ще дивніше звучать рядки про те, що п. Жарський дійшов від безхребетности до повної національної свідомости щойно недавно. А чейже знаємо, що п. Жарський був учеником української гімназії у Львові. Невже в цій гімназії п. Жарський ще не почував себе „повним“ українцем? Чи для цього треба було аж вступити **після іспиту зрілости** в українській гімназії на польський університет всупереч постанові цілого українського студентства? Навіть бойкот усього українського громадянства не привів п. Жарського до „повної“ національної свідомости! Для „повного“ національного освідомлення вступає він добровільно до „Академіцкего Звйонзку Спортовего“ і т. д.

ступає не ріжних змаганнях у барвах цього клюбу! Не помилимося дуже, коли скажемо, що до „повного" національного освідомлення о. Жарського і його переходу на „політичну арену" в „Перемозі" причинилася найбільше... його редукція з посади державного учителя в одній з польських державних гімназій у Львові. Справді, можна „Перемозі" тільки погратулювати її недавно і таким робом „національно освідомленого" відповідального редактора з „хребтом".

Одначе сама особа о. Жарського нас тут зовсім не цікавить, а тільки відношення його до „Перемоги" і навпаки. Бо у першомуж числі „Перемоги" на 7 стор. читаємо п. н. „Два характери" оповідання про те, як то італійський студент Люіджі Кастеллящо видає в австрійській тюрмі своїх товаришів з італійської підпольної організації і виходить у 1848 р. на волю тоді, коли його товаришів австрійці засуджують. Кастеллящо постановляє змити з себе пятно ганьби, беться в піємонтськім війську проти австрійців, доказує там чудес, відтак їде на полудне і бореться проти Бурбонів у Неаполі. При облозі Капрі він важко ранений. У 1866 р. Кастеллящо знов беться проти Австрії як звичайний стрілець, рік пізніше проти папи. Австрійці зловлюють його і засуджують на досмертну тюрму, з якої випускають його італійці у 1871 р. Просто з тюрми їде до корпусу Гарібальдія (який тоді воював проти німців по французькім боці), щоби тільки змити свою ганьбу. Після зединення Італії Кастеллящо вертає до Італії, де його вибирають послом у 1884 р. Одначе **більшість послів** виключує Кастеллящо з парляменту, як зрадника вітчини.

Автор оповідання кінчить так: „Тридцять шість років намагався Кастеллящо **вчинками** змазати ганьбу, яка вкрила його імя в час морального й фізичного заломання. Характер одиниці! — Сорок шість років тревало завзяття нації у відношенні до чоловіка, який молодцем сплямив зрадою своє імя. Характер нації! — Ви відчуваєте в цьому **твердь**. Італія лежить тисячі кільометрів від нашої Батьківщини..."

Отже якщо у випадку п. Жарського „вільно малі річи прирівняти до великих", то слід запитати „безкомпромісову" організаційну комісію „Фронту Національної Єдности", якій здається, що вона тільки має монополь на патріотизм і характерність: Де тут характер одиниці? Де тут характер нації? Де тут твердь?

Справді: Італія лежить тисячі кільометрів від нашої Батьківщини...

Ревізії й арештування.

СТРИЙЩИНА.

Від 26. X. ц. р. не переводяться у нас **в місті й повіті** ревізії та арештування. Під цю пору сидить 40 молодих людей в арештах поліційних і судових, не вчисляючи в це число забраних давніше.

ТУРЧАНЩИНА.

В дні 10. листопада арештували в Задільську, пов. Турка, студентів М. Келемана і М. Рожнітівського та трьох сільських хлопців, усіх під закидом розкидування летючок ОУН у тому селі. Всіх їх спровадили до арештів у Турці. Щож до Семена Іжика, М. Келемана і М. Рожнітівського, про арештування яких була згадка в „Ділі" (ч. 296. з 9. ц. м.), то правдою є тільки те, що у них була строга ревізія, при якій забрали у них кілька легальних публікацій, але їх не арештували.

МОНАСТИРЕЧЧИНА.

В дні нац. жалоби і протесту 29. м. м. відправив о. Марко Гіль у **Яргорові** богослуження та виголосив відповідну проповідь, в часі якої ціла церква плакала. Пополудні того дня виголосила п-і Катря Гілева реферат про положення на Вел. Україні, після якого переведено збірку. А зараз по святі поліція перевела ревізію й арештувала о. М. Гіля, який сидить до нинішнього дня у вязниці в Станиславові, хоч при ревізії нічого у нього не заквестіонували.

Райхстаґ із 660 послів.

БЕРЛІН, 13. 11. ПАТ. На основі провізоричних обчислень з управнених до голосування до райхстаґу голосувало 96 прц., з управнених до голосування у плебісциті 97 прц. Новий райхстаґ буде складатися із 660 послів.

—o—

Арештували петентів.

Як ми вже повідомляли, прийшло до конфлікту „Данціґер Ляндесцтґ." і „Данціґер Фольксштімме" з сенатом Данціґу, тому, що редакції внесли до вис. комісаря Ліґи Націй в Данціґу Ростінґа зажалення на їх трактування данціґським сенатом. Ген. секретар Ліґи розіслав членам Ради Ліґи Ростінґів рапорт для розгляду. Високий комісар заявляє, що вважає своїм обовязком предложити цю справу Раді Ліґи, гарантії данціґської конституції. В додатковім письмі Ростінґ повідомляє про превенційне арештування сиґнатарів петиції.

ДАНЦІҐ, ПАТ. „Данц. Альґ. Цтґ." помістила спростування центрової партії, яке доносить, що ніколи не лучилася зі соціялістами проти сенату. Центрова фракція [illegible] звичаями зажалення [illegible] руки президента сенату.

День жалоби і протесту.

РОГАТИНЩИНА.

День жалоби і протесту перейшов у цілому рогатинському повіті дуже поважно. По всіх громадах, навіть по тих, де є більші впливи радикалів, відбулися дня 29. жовтня жалібні богослуження по церквах, а потім членські сходини по читальнях, де читали й розважували книжку „Лихоліття України". В самому Рогатині відбулася довірочна нарада, на якій промовляв посол Кузик. У той день у Рогатинщині не було видно, щоби курилося по хатах. Наріт постив у цілому повіті.

КОЛОМИЙЩИНА.

В **Бані-Березові** у місцевій церкві парох о. В. Стефанів відправив дня 29. жовтня панахиду. Потім відбулася довірочна нарада на Горішнім Куті в читальні „Просвіти" ім. Б. Хмельницького. Реферат про відносини на Вел. Україні виголосив д-р Т. Стефанів. На нараді було поверх 100 громадян, які одноголосно ухвалили протестні резолюції. Нараду закінчили відспіванням національного гимну.

ЖИДАЧІВЩИНА.

Дня 29. X. відправлено в с. **Баличах Подорожних** торжественне богослуження в намірені українського народу з проповідю і панахидою. Пополудні відбулися жалібні засідання чит. „Просвіти" і кооперативи, на яких ухвалено протестні резолюції.

РАВЩИНА.

В **Угнові** відправлено дня 29. X. ц. р. богослуження при численній участи вірних. Вечором відбулися засідання членів „Просвіти" і „Союзу Українок" з відповідними рефератами. Цілий день переведено в пості.

КОПИЧИНЕЧЧИНА.

День 29. X. ц. р. в **Увислі** розпочався в місцевій читальні збіркою рух. т-ва „Луг". Звідти рушив похід чвірками до церкви на Службу Божу, яку відправив о. С. Підляшецький. Після проповіди і відспівання „Боже Великий" луговики разом з людьми вернулись до читальні, де п. Г. Цимбалістий виголосив принагідний реферат. Опісля заряджено одномінутову мовчанку й ухвалено відповідні резолюції.

ЛЬВІВЩИНА.

В громаді **Рудно** дня 29. X. ц. р. на торжественній Службі Божій з виставленням Н. Тайн відчитав о. парох К. Загайкевич спільне письмо нашого Епископату і виголосив відповідну проповідь. Після Служби Божої була супплікація, а потім панахида за жертви голоду. Протестаційне віче в Рудні відбулося ще дня 17. IX. ц. р. На цьому вічу після вислухання реферату о. пароха ухвалено відповідні протестні резолюції.

РАДЕХІВЩИНА.

Дня 29. л. ц. р. в гром. **Монастирці** після торжественного богослуження зібралися члени місцевої читальні „Просвіти" у своїй домівці і там вислухали рефератів о. декана А. Стеранки і п. Пелеховича. Після цього ухвалено протестні резолюції.

СКІЛЬЩИНА.

В селі **Побук** у дні жалоби і протесту після вислухання реферату о. Б. Литвина ухвалено протестні резолюції.

СТЕПАНЬ.

У Степані на Волині представники місцевих установ: кооперативи „Надія", шевської кооперативи „Добробут", Українського Народнього Дому, аматорських гуртків та бібліотеки утворили Діловий Комітет Ратунку України. Дня 29. жовтня вже зранку повівали на домівках українських установ чорні прапори. По церквах Степаня відслужено панахиди і молебні та переведено збірку на голодних. Пополудні в год. 3-ій відбулися протестаційні збори в салі Українського Народнього Дому. На збори прибуло біля 1.000 осіб громадян зі Степаня й околиць. Реферував про положення на Вел. Україні п. О. Кудря. Зібрані підписали протест.

БЕРЕСТЯ.

В день нац. жалоби були відправлені в обидвох церквах **Берестя** (соборній і братській) панахиди та виголошені проповіди. Характеристично, що священик соборної церкви, кацапствуючий, у своїй проповіді таки згадав про Україну і зложені вірними в церкві гроші віддав у розпорядження Українського Комітету Допомоги. Натомісць священик братської церкви, що мав марку „украінофьла", не відважився згадати про Україну, а гроші-збірку з церкви відіслав до комітету при варшавській митрополії. Причина цієї метаморфози лежить у недавньому пастирському листі митр. Діонізія, зміст якого є виразно протиукраїнський. Після Служби Божої відбулась довірочна нарада, на якій по рефераті посла С. Хруцького принято відповідні резолюції.

БОЛГАРІЯ.

З ініціятиви Управи Союзу Українських Організацій в Болгарії українська еміграція **в Софії** утворила ширший організаційний комітет обходу дня національної жалоби під почесним головуванням п. С. Чілінгірова. В справі цієї акції розіслано обіжники і поручення провінціональним українським організаціям приєднатися до спільної всеукраїнської протестаційно-допомогової акції голодуючій Україні й Кубані. В кількох болгарських щоденниках („Мир", „Слово", „Македония", „Болгарска Независимость" і інших) поміщено апель до розуму й сумління цивілізованого світу та кілька статей у справі голоду на Вел. Україні, що викликало велике враження не лише серед української еміграції, а й серед болгарського народу.

Заворушилися й тутешні „малороси" — недобитки б. армії „Юга Россі", які, щоб не відстати, засмували й собі „Русскій Комітет помочи голодним на Украйнѣ" під головуванням митрополита Стефана, який подібну акцію допомоги задумав перевести 7. листопада ц. р. Наші „малороси" трохи спізнилися, бо акція, започаткована С. У. О. в Болгарії, дала вже свої позитивні наслідки. Маю відомости, що Софія, Пловдів, Відинь з днем національної жалоби (29. жовтня) не спали. Можна припускати, що й по інших осередках української еміграції його гідно святкували, але відомости про хід свята ще не переслали. До Пловдіва виїздив з Софії проф. Паращук, який відбув у пловдівській „Українській Громаді" протестне зібрання, в якому взяли участь також кубанці й терці та де ухвалено відповідні протестні резолюції.

Щож торкається Софії, то тут цей день виглядав так: По службі Божій в церкві св. Кирила і Методія відслужено панахиду за померлих від голоду на Вел. Україні. Панахиду служило 2-х болгарських священиків, з яких настоятель виголосив до зібраного громадянства пречуду проповідь на тему дня. Після цього відбулося протестаційне віче, на якому ухвалено відповідні резолюції. Віче відкрив почесний голова Комітету п. С. Чілінгіров (відомий болгарський письменник), який у своїй глибоко майстерній, чулій промові порівняв долю українського населення з долею братнього нам болгарського народу Добруджі і Македонії. Кінчаючи, він висловив свою надію, що українці доживуть швидко здійснення свого ідеалу. На вічу крім п. Чілінгірова з рефератами про положення на Вел. Україні виступали пп. Ніцкевич, Орлів і Я. Лопух. В годині 14. голова Ділового Комітету п. Блабко, закриваючи віче, попрохав присутніх вшанувати память померлих з голоду повставанням з місць і закликав присутніх до добровільних датків на голодуючих. Тут-же зібрано 900 лев.

Проектована прилюдна збірка по вулицях Софії не відбулася з причини відмови болгарського уряду.

Крім оповісток у пресі про 29. жовтень день української національної жалоби сумом голосили клепсидри, від яких рябіли німі, байдужі до страждань українського народу мури болгарської столиці. **Сумний.**

—o—

Мадярщина та СРСР.

На засіданні комісії закордонних справ мадярського парляменту крім соціялістичних послів також і бувш. міністр гр. Степан Бетлен домагався зближення з СРСР. У звязку з тим у будапештенських колах сподіються, що відбудуться переговори в тій справі та колиб не дійшло до нормальних дипльоматичних взаємин між Мадярщиною та СРСР, то дійде бодай до господарського зближення. Мадярщина сподіється, що так збільшився би вивіз хліборобських виробів, а передовсім худоби та коней.

—o—

Жиди хочуть до Туреччини.

Жидівське кольонізаційне товариство у Льондоні навязало з турецьким урядом переговори в справі поселення в Туреччині 300 тисяч жидів. Якби це число було для турецької влади завелике, товариство готове зменшити його до 100 тисяч, між якими находяться визначні представники інтеліґенції, вчені і капіталісти, готові дати Туреччині своє знання і капітали. Відповіди турецького уряду надіються з кінцем ц. м.

—o—

Після вбивства короля Надіра.

ЛЬОНДОН, 13. 11. ПАТ. На основі інформацій з Кабулю короля Афганістану, Надіра застрілено трьома револьверовими стрілами підчас роздавання нагород у палаті. Вбивником є людина, якій Надір уже колись простив усі інтриґи. Вбивник називається Ґулямчабі і є сином старого слуги Надіра.

Зміна румунського кабінету.

Румунський премієр Вайда Воєвод зложив на руки короля заповіджену від кількох днів димісію цілого кабінету. Король Карло приняв димісію і зараз розпочав переговорювати в справі вибору нового премієра. Найперше запросив на авдієнцію міністра закордонних справ Тітулеску, з яким конферував дві години. Опісля приняв предсідника парляменту і провідників поодиноких політичних груп. Наради з провідниками партій скінчилися пізним вечором. Місію створення нового кабінету одержав Дука, що має скласти новий кабінет у порозумінні з Юрієм Братіяну і міністром Ґоґа. Склад кабінету буде відомий аж вечором.

БУКАРЕШТ, 13. 11. ПАТ. Визначений королем Дука, переговорював нині з Юрієм Братіяну та мін. Ґоґою. Виконуючий комітет ліберальної партії обговорить вислідн нарад, що їх мав Дука. Пополудні Дука має повідомити короля, чи годиться створити новий уряд.

БУДАРЕШТ, 13. XI. ПАТ. Громадська думка зацікавилася крізою та вірить, що це рівняється усуненню від уряду нац. селянської партії на довший час. Більшість тек у новому кабінеті мають одержати ліберали. Лише теку закордонних справ, яку задержить правдоподібно Тітулеску, та національної оборони, якої обсаду резервує собі король, останутъ поза диспозицією партії. Як причину відкликання довіря короля до Вайдиного уряду подають недостачу рішучости цього останнього в поборюванні скрайне правих рухів у краю, що довело до підірвання авторитету уряду та до нарушення порядку в багатьох місцевостях, що ними заволоділи скрайні націоналістичні елементи, які є під впливом гітлеризму. Ліберальні кола не скривають, що їх уряд візьметься енергійно до ліквідації переворотових націоналістичних рухів у Румунії.

—o—

АНТИСЕМІТИЗМ В АФРИЦІ

КАПШТАД, 13. XI. ПАТ. Хвиля антисемітизму поширюється в краю та прибирає поважні розміри. Смертні присуди нової організації „Під свастикою“ прислали багатьом жидівським провідникам і купцям. Жидівський посол Александер домагається від уряду, щоби зробив охоронні засоби та вказав, що німецькі кораблі виладовують маси протижидівської літератури у пристанях Південної Африки та що рух „сірих сорочок“ піддержують фонди, які пливуть із закордону.

—o—

Чума на Джаві.

Як довідується англійська преса, на острові Джава шаліла від кількох місяців чума. Досі вмерло на цю страшну пошесть 4 тисячі людей. Кілька тисяч людей лежить у шпиталях і військових лазаретах.

НОВИНКИ

— **Загрожений наш бастіон.** Жахлива ситуація, яка витворилася на Лемківщині, грозить повною загладою цьому нашому найбільше на захід висуненому бастіонові. Усе українське громадянство мусить освідомити собі вагу положення, а до того поможе йому брошура „Лемківська Проблема“, написана родовитим лемком. Ціна 30 сот., порто 5 сот. Замовляти: „Дружина“ — **Lwów, skrytka poczt. 323.** (Конто ПКО 410.928). 555 7—7

— **Конфіската „Діла“.** Вчорашне (301) число нашого органу підпало конфіскаті за цілу другу статтю включно з наголовком. Це вже 36-а з черги конфіската „Діла“ в цьому році.

— **Ucrainica.** Італійський щоденник „L'Avvenire d'Italia“ (Будучність Італії) ч. 283 із 7. ц. м. помістив статтю Доменіка Анджеліні п. з.: „**L'Ucraina e l'Europa. Un popolo in agonia**“ (Україна і Европа. Народ в агонії). Автор статті, подавши короткий історичний начерк українського народу, його боротьбу з москвичами та змалювавши теперішну його незавидну долю (поділ його території між чотири держави), наводить замітніші місця з пастирського листа епископату Галицької Провінції в справі голоду на Україні та інформує про торжественне богослуження в українській церкві Сергія та Вакха в Римі в день національної жалоби 5. листопада н. р.

— **Страйк 300 робітників.** При будові нового помосту і хідників на вул. Городецькій у Львові застрайкувало 300 робітників, не одержавши плати за минулий тиждень. Будову розпочала фірма „Технобуд“ з кімнатами мабуть сам магістрат.

— **Крадіжи.** У фірмі „Фото Радіо-Палас“ при Марійській площі 8. вломники збили шибу та забрали 11 фот. апаратів, 2 обєктиви, 1 світломірник заг. вартости 4.4000 зол. — У пекарні Грубера при вул. Берка Йосельовича вкрали з каси 5.000 зол.

— **Трагедія через жінку.** На Знесінні під Львовом годинникар Стан. Жулкевич стрілив при вул. Крашевського до Томи Курила, робітника з фабрики фляшок і вбив його на місці. Опісля пішов на поліційний комісаріят і віддався в руки влади. Переслуханий зізнав, що Курило удержував любовні зносини з його жінкою і не вважаючи на його перестороги, провокував його дальше. Жулкевича арештовано.

— **Вояк комуніст.** У перемиському військовому суді почалася розправа проти стрільця Гр. Водзіка з 6. п. підгалянських стрільців. Обвинувачують його в грабіжницькому нападі, дезерції та комуністичній діяльности в пов. Коросно і Ясло.

— **Вбивство.** У Вязковичах пов. Самбір убито Івана Громадку, наслідком чого арештовано Петра Вукевича і трьох інших селян.

— **Крадіж у Касі Хорих.** Інкасент варшавської Каси Хорих здефраудував 500.000 зол. Кватковського та його спільника, бухгальтера Сохачевського, який затирав сліди дефравдацій, арештували.

— **Газова атака на Варшаву** відбудеться на пробу 15. ц. м. Мешканціям міста наказано забезпечитися протигазовими масками й уладити в мешканнях окремі протигазові захисти. В кожнім домі мають приготовити відповідну скількість піску і води на випадок пожежі. В часі газової атаки не вільно без конечної потреби перебувати на вулицях, дахах і бальконах, відчиняти вечором вікна і запалювати світла. Брами домів мають бути отворені.

— **Смерть Питлясінського.** У Варшаві помер у 69-му році життя Владислав Питлясінський, один з найбільших свого часу світових атлетів. З фаху електротехнік виробився в девятьдесятих роках мин. століття на атлета, що клав усіх силачів у міжнародніх турніях. Опісля він атлетичну школу в Одесі, Лодзі та Варшаві.

— **Зима вже зачалася.** В північній Італії настала вчасна й гостра зима. Сніг доходить до пів метра глибини. Верона вкрита білою габою. У східних провінціях лютує широко (ураґановий південний вітер). Також у Стирії впав сніг. Доходив до 37 цм. глибини. І в Відні був сніг, одначе скоро стопився. В Варшаві впав у понеділок перший сніг, та скоро стопився.

— **Тепла осінь.** З Будапешту повідомляють про незвичайно теплу погоду, яка панує на Мадярщині. Зацвили вдруге фіялки, а навіть акації, а на торговиці продають суниці, що дозріли вдруге.

— **Пат збожеволів.** Відомий фільмовий актор високий ростом Пат (що в дійсності зветься Карло Шенстрем), збожеволів і його помістили в заведенні для божевільних. Його товариш, маленький, кругленький Патахон, що в дійсності зветься Мадсен уже на вікй осамотів. Мадсен був кльовном у данському цирку. Раз цей Мадсен одушевив так своїми жартами данського народного учителя, високого ростом, Шенстрема, що після вистави оба почали довгу балачку. Наслідком тієї балачки, на тему комізму, пішли до режісера Лявріцена, який з них зробив типи, відомі під назвищами Пат і Патахон. Найбільшу славу здобули в німих фільмах.

— **Розправа за вбивство проф. Лесінґа.** У Хебі в окружному суді відбудеться розправа проти 6-х обвинувачених у вбивстві проф. Лесінґа в Марієнбаді. Самі здогадні вбивники Скерт і Ціско втекли до Німеччини.

— **Три роки в летарзі.** В 1930 р. в Петерскірхені (в Австрії) запала в летарґ жінка залізничника Маріянна Бідерман. Її кормили штучно. Щойно на днях у 1933 році проснулася Бідерманиха. Після 3-річного сну вона виснажена, а подобає на кістяк. Заснула на 23-ому році життя, а пробудилася на 26-ому році. Тямить добре все, що ділося з нею, як запала в летарґічний сон.

— **Мурин льордом.** Перший раз в історії Анґлії піднесли мурина до шляхотського стану й іменували льордом. Новий „чорний льорд“ Лінкольд Буя зробив багато добра в анґлійських кольоніях для чорних підданих. Побудував шпиталі, оснував ріжні добродійні встанови і прислужився багато анґлійській владі.

— **Замерзла з любови.** З Ґрацу повідомляють, що 30-літна вчителька тамошньої школи Маргарета Баярді пішла недалеко в гори і пропала без вістки. Після кількох днів найшли її замерзлу туристи. В полишенім листі вона написала, що рішила відобрати собі життя, замерзаючи, з причини нещасливої любови.

— **Фільмова протирелігійна пропаганда більшовиків** ведеться нестримно далі. Саме тепер повідомляють з Москви, що більшовицька влада приготовляє шість звукових фільм, яких вістря спрямоване проти Різдвяних Свят і взагалі проти релігійних культів. Ті фільми ладять одночасно в кількох мовах.

—o—

З нових видань.

Олена Кисілевська: ШВАЙЦАРІЯ. Ст. 216. Коломия, 1933. Накладом власним. Це дуже дбайливо, чепурно видана книжка з 30 ілюстраціями на окремих листках, на гарнім папері, така, що можна її покласти навіть на видному місці. Авторка побувала у Швайцарії кількома наворотами і рішила свої безпосередні враження туристики доповнити фактичними даними про край. Так повстало щось у роді Бедекера. Маємо тут у коротеньких розділах інформації про мову, державний лад, форму правління, стан освіти, пресу, військо, технічні здобутки, промисл, природу тощо. Читач неознайомлений з історією Швайцарії може легко, наче з лектури часописного фейлєтону довідатися про головні етапи боротьби за волю тої предивної, з погляду державної будови, країни, де живуть поруч себе три ріжні народи з ріжною мовою, традицією і культурою і не проявляють великої охоти зедватись із великими державами, де живуть міліони їхніх земляків.

Авторка не вдається у суспільну аналізу причин нинішнього стану, не має часу зупинятись над ріжницями психольогії народів, що складаються на одноцільний державний орґанізм, не має місця на ширшу характеристику домашнього й товариського життя у тій країні, яку чужинці знають майже виключно з готелів і спортових прогульок. Зате вона залюбки переплітає цифри та інший фактичний матеріял кількома особистими враженнями, що вряди-годи переходять у поетичний настрій.

Факти, наведені в цій книжці, хоч і записані в енциклопедіях, таки видаються нові, коли чуємо про них у рідній мові. Нпр. Швайцарія, що має 4 міліони мешканців, здебільша хліборобів і робітників, має 406 політичних часописів, у цьому 128 щоденників і 81 тижневиків. На 9.500 мешканців припадає один часопис (у Польщі на 130.000!). Ясно, що селяни передплачують денники і читають їх щодня; майже кожне містечко має власний часопис. Річно виходить у Швайцарії більш як 2.000 книжок; у цьому за рік 1929 було 334 з права й політики, 294 з літератури 212 з географії та історії.

Книжка О. Кисілевської надається головно на шкільну лектуру. *м. р.*

—o—

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Дня 12-го ц. м. помер у Рогатині **Василь Данилюк,** власник реальности, у 81-ім р. життя. Підчас світової війни, коли трьох його синів пішло на фронт, а згодом усі служили при У. С. С. попав у Талергофський табор, де перебув рік. Перед війною брав живу участь у просвітніх і громадянських установах Рогатинщини і був довголітнім членом „Просвіти“. 588

—o—

Хто знає?

Редакційна Колегія „Української Загальної Енциклопедії“ звертається цією дорогою з проханням до ВШ. Читачів „Діла“, подати їй, для доповнення в суплементі до У. З. Е. — дати народин (і смерти, коли даний старшина вже не живе) — деяких старшин Укр. Гал. Армії. Колиб самих згаданих дат не можна було роздобути, Ред. Колеґія У. З. Е. — просить вказати їй ласкаво адреси людей, чи ін. джерела, в яких можна буде розшукати ці дати.

1) **Бізанц Альфред,** підполковник У. Г. А., командант 7. львівської бригади. Коли народився?

2) **Бубела Петро,** отаман У. Г. А., заступник Секретаря Військ. Справ ЗУНР. Коли народився?

3) **Будзиновський** Осип, сотник УСС, † 1919. Коли народився?

4) **Варивода Антін,** полковник, командант леґіону УСС, 1916 і табору в Ліберці в Чехії. Коли народився?

5) **Горук Семен,** редактор „Руслана“, опісля отаман УСС, згинув з руки більшовиків 1920. Коли народився?

6) **Льобковіц (Lobkowitz)** Альфред, начальник оперативного відділу Начальної Команди У. Г. А., опісля начальник булави III. Корпусу У. Г. А. Коли народився?

7) **Льонер** Фердинанд, начальник оперативного відділу Начальної Команди У. Г. А., опісля начальник булави II. Корпусу У. Г. А. Коли народився?

8) **Оробко** Віктор, отаман У. Г. А., буковинець, 1919. окружний комендант у Чорткові, опісля комендант 14. бригади У. Г. А. Коли народився?

9) **Папп де Яноші** Ляйош, майор укр. армії, мадяр роду, на початку 1919. начальник булави III. Корпусу У. Г. А. Коли народився?

10) **Рогульський** Іван, гал.-укр. старшина, 1914—16. при УСС, від 1918 — СС, літом 1919. начальник дивізії СС. Коли народився?

11) **Чмелик** Степан, полковник У. Г. А., хорват, 1919. комендант 4. золочівської бригади У. Г. А.

12) **Шаманек** Альфред, укр. полк. ген. штабу, нім. роду, 15. 4. 1919. начальник булави II. Корпусу, від 6. 7. 1919. начальник ген. булави У. Г. А.

Всі відомості просимо посилати на адресу Редакційної Колегії Укр. Заг. Енциклопедії — Львів, вул. Чарнецького ч. 26, м. 1.

—o—

З кіна.

Кіно „Апольо": ШПИГУН У МАСЦІ.

Перша фільма Ганки Ордонівної, славнозвісної (і до речі: найліпше платної!) варшавської зірки, не виправдала сподівань. Починаючи від сценарія — шпигунсько-кримінальна історія викрадення плянів нових військових винаходів при допомозі жінки-шпигуна яка, очевидно, врешті „поважно" закохується в інжинірі-винахіднику та підчас погоні гине від його кулі — аж до гри артистів — все стереотипне, банальне і здебільша противолі гумористичне. Героїня фільми, Ордонівна, часто-густо фатально фотографована, навіть приблизно не дорівнює Ордонівній, відомій з естрадв та театру.

—o—

СПОРТ.

ЗА ВХІД ДО ОКРУЖНОЇ ЛІГИ.

По недільних змаганнях за вхід до Окружної Ліги ситуація є ще дальше не зовсім вияснена. Грати мають ще тільки II. Сокіл—Світезь, а крім того буде ще 17-мінутова догривка до змагань Огнісво—Погонь (Стрий), перерваних при стані 2:1 для Огнісва. По всякій правдоподібности будуть ще повторені також змагання II. Сокола з Реверою, які виграла вчора Ревера вок-овером тому, що станиславівська публика не допустила кількох грачів II. Сокола на грище, через що судя інж. Хомишинець мусів відсвистати вок-овер для Ревери, бо дружина II. Сокола не явилася вчас та у приписаному числі на грищі. Поза тим є ще можливість, що наслідком участи грача Шабакевича у барвах Погоні І. Б., якому відмовляють аматорських кваліфікацій, стратить Погонь І. Б. чотири пункти, якими збогатилась би Україна і Ревера. Якби до того дійшло, то Погонь І. Б. залишилася би поза обсягом Окр. Ліги. Стан табелі такий:

	гор	пунк.	в. в.
1) Лехія	22	30	61:27
2) Ресовія	22	29	43:25
3) *Україна*	22	25	*54:40*
4) Погонь І. Б	22	25	42:33
5) Світезь	21	25	37:35
6) Ревера	22	24	39:36
7) Гасмонея	22	23	31:31
8) Огнісво	21	22	52:44
9) Другий Сокіл	21	21	39:42
10) Погонь — Стрий	21	21	27:38
11) Білий Орел	22	15	49:49
12) Ольд Бої	22	1	7:82

НІМ. ФОТБ. КЛЮБ МИСТЦЕМ АМАТОРІВ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ.

Прага. Аматорське мистецтво Чехословаччини здобув ДФЦ (Нім. Фотбалевий Клюб), реміскуючи в неділю з Колінoм 2:2. Перші змагання виграв ДФЦ 1:0.

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ.

О. К. Мицюк: АГРАРИЗАЦІЯ ЖИДІВСТВА УКРАЇНИ НА ТЛІ ЗАГАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ. Зміст: I) Розселення й економіка жидівства до розділу Польщі; II) Перші спроби аграризації жидівства; III) Другий період аграризації жидівства (1828—1857); IV) Жидівська економіка за доби лібералізму (1858—1881); V) Жидівська економіка на україні за доби реакції (1882—1917); VI) Жидівство за доби історичного перелому; VII) Аграризація жидівства за доби більшовизму. — Книжка появилася в Празі накладом автора. Стор. 176. Форм. 8°.

М. Драганчук і М. Тумрій: КОЗАЦЬКА ЛЮБОВ. Історична драма на 3 дії на основі повісти П. Куліша „Чорна Рада". Львів, 1933. Ст. 32. Бібліотека „Самоосвіти".

Лемко: ЛЕМКІВСЬКА ПРОБЛЄМА. Львів, 1933. Накл. автора. Ст. 16.

Галина Журба: ЗОРІ СВІТ ЗАПОВІДАЮТЬ. Післяслово Миколи Голубця. Львів, 1933. Стор. 128. Форм. 16°.

Д-р Іван Брик: ОМЕЛЯН ОГОНОВСЬКИЙ. У століття народин великого громадянина. Видання Т-ва „Просвіта". Ч. 792. Львів, 1933. Форм. 16°. Стор. 40.

ЖУРНАЛИ.

НИВА, часопис присвячений церковним і суспільним справам. Рік XXVIII. Ч. 10. жовтень 1933. Зміст: о. С. Матковський: Похвала або культ Пресв. Діви Богородиці у гр. кат. Церкві; Ми самі винні трохи; Б. Гералевич: Духовенство в бельгійськім Буренбонді; о. В. Р. Рабій: Дещо з лемківської сторони; о. Д-р Г. Костельник: Український переклад єврейського молитвослова; К: З голосів преси; о. д-р Юл. Дзерович: Вісти з наших установ.

УКРАЇНСЬКИЙ ФІЛЯТЕЛІСТ. Ч. 9—10. вересень-жовтень 1933. Рік IX. Відень.

—o—

Театри.

Великий Міський Театр.

Вівторок, 14. XI. год. 3.30 попол. шкільна вистава „Робінзон Крузо".

Вівторок, 14. XI. год. 7.30 веч. „Викрадення зі Сераю" опера.

Середа, 15. XI. год. 7.30 веч. „Фрайляйн Доктор".

Театр Ріжнородностей.

Вівторок, 14. XI. год. 7.30 веч. „Моя сестра та я".

Середа, 15. XI. год. 7.30 веч. „Моя сестра та я".

Кіна.

АДРІЯ: „Два хлопчаки".
АПОЛЬО: „Шпіон у масці" (Ганка Ордонівна).
АТЛЯНТИК: „Кінг-Конг".
ВАНДА: „Пожадана".
КАСІНО: „Якою мене бажаєш" (Грета Гарбо).
КОПЕРНИК: „Новітній Робінзон" (Дуглас Фербенкс).
КОЛІСЕЙ: „Карієра кельнерки", ревія „Найгарніші польки світа".
МАРУСЕНЬКА: „Новітній Робінзон" (Дуглас Фербенкс).
МІРАЖ: „Програма 7-ми зір".
МУЗА: „Чому я згрішила".
ПАЛЯС: „Мушу тебе здобути" (Іван Кепура).
ПАН: „Веселий караванар" (Власта Бурян).
ПАСАЖ: „Перше ковбоєве кохання".
СТИЛЕВЕ: „Жінка з другої руки" та ревія „З цілого серця" з Букоємською і Бельським.
ХИМЕРА: „Шанду".
УТІХА: „Демон великого міста" й ревія.

Закордонне радіо.

Вівторок, 14. листопада 1933.

Відень (517,2) 11.30 Альпейські мельодії, 12.30, 19.00 Концерт, 17.25 Скрипка, **Брно** (341,7) 11.05 Концерт; **Париж** (1725) 21.30 „Де су де флер" оп. Бенацького; **Гайльсберг** (276,5) 11.30 Концерт, 20.10 Гайднова д-дур симфонія; 20.50 Штравсові твори; **Кенігсвустергавзен** (1634,9) 12.30 Оп. пісні, 17.20 Популярна музика, 20.10 „Ромео та Джулієта" Шекспіра; **Мінхен** (533) 14.20 Солісти (музика, спів); **Беромінстер** (459,4) 20.15 „Сальон Піцельбергер" оп. Офенбаха; **Будапешт** (550,5) 13.30 Орхестра, 19.30 „Золото Райну" оп. Вагнера; **Міляно** (331,5) 13.45 Тріо, 17.10 Танкова музика, 21.00 Опера; **Рим** (441,2) 20.45 22.00 Концерт (музика, спів Марін Лабія, Еміліо Ліві).

Середа, 15. листопада 1933.

Відень (517,2) 10.55 Вокальний рецітал, 15.15 Камер. музика, 17.55 „Сумерк богів" оп. Вагнера; **Братислава** (279,3) 12.35 Концерт; **Брно** (341,7) 19.40 Російські пісні (Борисенкова); **Прага** (488,6) 20.05 Симф. концерт; **Штрасбург** (345,2) 21.30 Ельзаські композитори; **Люксембург** (1199) 21.00 Люксембурські пісоньки (Мішель, бас); **Мюльакер** (360,6) 20.10 Пісні, **Беромінстер** (459,4) 19.50 „Богема" оп. Пучінія; **Будапешт** (550,5) 13.30 Військ. музика, 18.30 Камер. музика; **Міляно** (331,5) 21.00 Опера; **Рим** (441,2) 14.15, 17.15 Легка музика, 21.00 Опера.

Львівське радіо.

Вівторок, 14. листопада 1933.

7.00—7.55 Ранішня авдиція; 11.57 Час; 12.05, 12.38 Сальонова музика; 12.30 Полудневий дешник; 12.35 Метеорольог. вістки; 15.30 Господарські вістки; 15.40 Концерт на два фортепяни; 16.25 Сх. Пруссія колиска польської літератури; 16.55 Арії та пісні (Пловський, баритон); 17.20 Скрипка; 18.00 Відчит про архитектуру; 18.20 Збіжева біржа; 18.22 Джез (грамофон); 19.05 Театральний фейлетон; 19.15 Всячина; 19.25 Актуальний фейлетон; 19.40 Спортові вістки; 20.00 Промова мін. Медзінського; 20.15 Академики літератури"; 21.15 Літературний фейлетон; 21.30 Концерт (орхестра, спів); 22.15 Танкова музика; 23.05 Грамофон.

Середа, 15. листопада 1933.

7.00—7.55 Ранішня авдиція; 11.45 Комунікати, грамофон; 12.05 Орхестра Джека Гілтона; 12.35 Бетовенові квартети з грамофону; 15.30 Господарські вістки; 15.40 Тріо; 16.10 Для дітей: „Що ти є синку?", „А це відгадаєте?"; 16.55 Арії та пісні (Валевська, сопран); 17.20 Фортепян; 18.00 „Уміжнароднення латини"; 18.20 Орхестра; 18.45 Академики літератури; 19.25 „Машина й поезія"; 19.40 Спортові вістки; 20.00 Промова мін. Завадзького; 20.15 Легка музика, спів; 21.15 Польські королі в балканській пісні; 21.30 Скрипка; 22.15 Танкова музика; 23.05 Грамофон.

—o—

БІРЖА.

ГРОШІ.

У Львові на приватній біржі платили в понеділок за долара по 5.60 зол.

У Варшаві в понеділок були такі курси: Льондон 28.50—28.52, Париж 34.86, Берлін 212.50, Цюріх 172.55, Амстердам 359.25, Нюйорк кабель 5.58.

ЦІНИ „МАСЛОСОЮЗА".

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 13. XI.: масло 2.90, молоко 22 сот., сметана 90 сот., яйця 4.50—4.80 зол. за копу. — Тенденція на яйця знишкова, на решту сильна.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.